

Talenterkenning en -ontwikkeling in de Nederlandse topsport

Nederland ambieert een structurele plek bij de beste tien topsportlanden van de wereld. Om deze ambitie te realiseren, is een effectieve en efficiënte manier van talenterkenning en -ontwikkeling nodig en moeten we continu blijven zoeken naar verbetering. Maar wat is talent eigenlijk? Wat is het niet? Hoe krijgen we dit helder in kaart? Dat zijn de vraagstukken waar NOC*NSF en sportbonden al een aantal jaar intensief mee bezig zijn en waar we docenten LO op 18 september ook graag verder over informeren. Hierbij alvast een inkijkje.

Door: **Kayan Bool**

Talenterkenning en -ontwikkeling zijn begrippen die bijna niet meer weg te denken zijn uit de huidige samenleving. Overall waar je komt hoor, zie of lees je wel iets over dit thema, want 'iedereen heeft talent...'

Deze ontwikkeling draagt er helaas aan bij dat het begrip talent, bekeken vanuit topsport, zijn waarde aan het verliezen is. Misschien nog kwalijker, is dat het bestempelen van mensen als talent ook allerlei negatieve consequenties kan hebben voor hun gedrag (o.a. het ontwij-

ken van uitdagingen, snel opgeven en inzet als nutteloos zien). Hoog tijd dus om het begrip weer eens goed aan te kaarten en uit te diepen.

NOC*NSF hanteert een model voor talenterkenning en -ontwikkeling, genaamd 'De weg naar het Podium', waarin een aantal opeenvolgende fasen worden weergegeven die hopelijk helderheid kunnen verschaffen in deze discussie. Hierbij dient aangetekend te worden dat dit model niets meer of minder is dan een uitgangspunt en een gezamenlijk woordenboek, dat uiteindelijk vertaald moet worden naar een

sporttak-specifieke situatie. Want we moeten onderkennen dat er geen algemene standaardantwoorden zijn die gelden voor alle sporten.

Fysiek alfabet

Om te beginnen vindt in Nederland de kennismaking met sporten veelal plaats op school, binnen het gezin of bij de sportvereniging. Essentieel hierbij is dat kinderen het plezier van sport inzien. Hiernaast is het belangrijk dat kinderen leren bewegen, dat hen het fysieke alfabet (=basisvormen van bewegen) wordt aangeboden en dat zij kennismaken met meerdere sporten en wedstrijd sport. Dit palet aan werkzaamheden, die veelal moeten plaatsvinden rond de basisschool-leeftijd, moet er uiteindelijk aan bijdragen dat kinderen, ouders en begeleiders aanleg en mogelijke sportvoorkeur spelenderwijs kunnen verkennen en ontdekken. Op deze manier wordt niet alleen een stevige basis gelegd die van grote meerwaarde is voor een levenslange sportloopbaan (o.a. Mäkinen et al. 2010 en Tammelin, 2005), maar ook voor topsport. Hierdoor is NOC*NSF ook van mening dat kinderen dagelijks een uur op en rond school moeten kunnen bewegen en sporten en dat alle kinderen minimaal twee uur per week gymles moeten krijgen van een bevoegde (vak)leerkracht. Daarmee wordt aangesloten bij de visie van de KVLO.

De fase waarin vervolgens begrippen als talentherkenning en -ontwikkeling voor het eerst worden gebruikt en sporters kunnen worden aangemerkt als talent, vindt pas hierna plaats.

Talentidentificatie en -bevestiging

Talentherkenning is zelden of nooit een momentopname, maar eerder een proces. NOC*NSF spreekt dan ook bij voorkeur van talentidentificatie en talentbevestiging, omdat we - na de eerste inschatting - een fase voorzien waarin de mate van talent nader kan worden ingeschat en bevestigd. Deze bevestigingsfase vindt plaats in een meer specifieke context - een daarvoor ingericht en gestructureerd sportprogramma - waarin de respons van het talent op basis van een zo breed mogelijk scala van kenmerken, indicatoren en waarnemingen wordt geregistreerd en geanalyseerd. Uitgangspunt dat NOC*NSF hierbij hanteert, is dat deze fase ongeveer acht jaar voordat je zou kunnen presteren bij de senioren start en dat er niet gezocht moet worden naar bovengemiddelde, maar naar extreme waarden op onderscheidende kenmerken.

Hierop aansluitend start de fase van talentontwikkeling, waarbij de nadruk logischerwijs op ontwikkeling ligt en de talenten een trainings- en wedstrijdprogramma aangeboden moeten krijgen, dat kwantitatief en kwalitatief mondiaal concurrerend is.

Talent en High Potential

Een definitie van het begrip talent is hiermee helaas nog steeds niet gegeven. Die is ook niet eenvoudig te leveren. De meeste definities bevatten componenten als 'veel aanleg', 'begaafdheid' of 'potentie om de top te halen'.

Deze definities hebben, vanwege de grote mate van subjectiviteit, echter weinig tot geen meerwaarde voor de praktijk. Binnen alle werkvelden is het daarom belangrijk om helder te krijgen wie en om welke redenen wordt aangemerkt als talent. Dit schept duidelijkheid voor kinderen, ouders en begeleiders.

Om hier binnen de sport helderheid in te krijgen, werken NOC*NSF en sportbonden met een zogenaamd talentprofiel. In dit profiel staan

per sport de globale criteria om gerekend te kunnen worden tot een talent. Deze profielen worden de laatste en komende jaren onder de loep genomen om ze nog specifieker te maken, opdat excellent van bovengemiddeld kan worden onderscheiden. Dit gebeurt door het opstellen van normwaarden van podiumsporters per sport (deels gebaseerd op wetenschappelijke literatuur en deels op praktijkgegevens) per parameter (o.a. fysiek, technisch, tactisch en cognitief) per jaar naar het podium. Dit levert acht 'foto's in hoge resolutie' op van een toptalent op weg naar het internationale senioren podium. Deze 'foto's' kunnen trainers en coaches gebruiken ter ondersteuning bij het identificatieproces, het vormgeven van het bevestigingsprogramma en het monitoren van de ontwikkeling van de talenten. Omdat we hierbij vooral de potentie op toekomstig topsportsucces proberen te identificeren, noemen we de groep toptalenten ook wel High Potentials.

Vroeg- en laat-specialisatie sporten

Het gehele proces van talentherkenning en -ontwikkeling verschilt per sport. Wel valt hier grofweg onderscheid te maken tussen de zogenaamde vroeg- en laat specialisatiesporten.

Vroeg specialisatiesporten zijn sporten waarbij zeer complexe vaardigheden aangeleerd moeten worden voor de biologische rijpsleeftijd, omdat ze hierna niet meer optimaal aangeleerd kunnen worden. Denk hierbij aan sporten als turnen, kunstrijden op de schaats en schoonspringen. Als kinderen dus niet al op jonge leeftijd veel trainingsuren (voor turnen bijvoorbeeld al meer dan 15 uur per week voor kinderen van 10-12 jaar!) maken voor deze sporten, dan is de kans erg klein dat ze nog de mondiale top kunnen halen.

Laat-specialisatiesporten kenmerken zich daarentegen weer door een beperkt aantal onderscheidende, vooral fysieke kenmerken die zich pas echt goed uiten na de groeispurt. In deze sporten kan men hierdoor ook nog op latere leeftijd beginnen, waarbij het dan nog steeds realistisch is om de mondiale top te halen. Denk hierbij aan sporten als roeien en wielrennen.

Alle overige sporten vallen tussen deze twee extremen in. Daarbij moet specifiek gekeken worden vanaf welke leeftijd het noodzakelijk is om te specialiseren. Steeds meer onderzoek (o.a. Baker, 2003 en Vaeyens et al., 2009) en praktijkkennis wijst ook uit dat bij deze sporten specialisatie voor twaalf jaar niet noodzakelijk is, maar deelname wel!

Talent centraal!

Zoals je je inmiddels kunt voorstellen, is de identificatie en ontwikkeling van talent naar topsporter een complex proces. Centraal in dit gehele proces is het gegeven dat het talent van de sporter is. Oftewel: de sporter beslist te allen tijde zelf wat hij of zij met zijn of haar talent wil doen. Dit klinkt heel logisch, maar blijkt in de praktijk niet altijd centraal te staan. Het komt helaas nog te vaak voor dat coaches en/of verenigingen sporters om diverse redenen willen 'vasthouden' en hiermee het belang van de coach/vereniging boven het belang van het talent plaatsen. Resultaat: de doorstroom van talenten wordt gehinderd.

Hiermee hebben we ook direct een van de volgende grote uitdagingen benoemd voor de sport: hoe organiseren we dat sporters met betrekking tot hun sportieve ambities zelf de 'juiste' beslissingen kunnen nemen?

Met name voor de laat-specialisatie en enkele midden-specialisatiesporten liggen op dit gebied grote kansen. De potentiële topsporters van deze sporten kunnen zich namelijk ook buiten de betreffende sport

bevinden. Daarom is het belangrijk dat sporters van verschillende leeftijden zich realiseren dat er meerdere routes zijn als het gaat om het realiseren van hun topsportambities.

Om dit te kunnen bereiken dienen kinderen en ouders bewust te worden gemaakt van deze mogelijkheden; kiezen om er iets mee te doen is uiteraard weer aan het kind zelf.

Docenten LO kunnen in dit proces een zeer belangrijke rol spelen, daar zij als geen ander in staat zijn om met hun kennis en expertise de sportpotentie van hun leerlingen goed vast te stellen (Bailey et al 2006, 2008 en Platvoet e.a. 2010, 2012 in Lichamelijke Opvoeding).

Hiernaast dienen de docenten LO, in tegenstelling tot sommige verenigingen en trainer/coaches, ook geen ander belang dan het ondersteunen van de leerlingen bij het vervullen van hun sportieve ambities. Daardoor krijgen de leerlingen van hen de 'juiste' informatie op basis waarvan zij hun beslissingen kunnen baseren.

Platform 18 september

NOC*NSF wil graag samen met docenten LO uit het voortgezet onderwijs de kennis over het voorgaande thema verder ontwikkelen. Tegelijkertijd zal NOC*NSF een inkijk geven in de verschillende wegen die kunnen leiden naar het podium. Want het feit dat een zeer gemotiveerde jongen van 13 niet mee kan in de top van het tennis, betekent

nog niet direct dat hij zijn ambitie om de beste van de wereld te worden, moet laten varen...

Je bent van harte welkom op het Nationaal Sportcentrum Papendal, op donderdag 18 september van 17-21 uur. Wil je erbij zijn? Laat op www.nocnsf.nl/talentontwikkeling je mailadres achter en we houden je op de hoogte! **■**

Kayan Bool is Projectleider Topsport bij NOC*NSF

Referenties

- Baker, J. (2003), 'Early Specialization in Youth Sport: a requirement for adult expertise?', *High Ability Studies*, 14(1), pp 85-94.
- Mäkinen, T.E., Borodulin, K., Tammelin, T.H., Rahkonen, O., Laatikainen, T. & Prättälä, R (2010), 'The effects of adolescence sports and exercise on adulthood leisure-time physical activity in educational groups', *International Journal of Behavioral Nutrition and Physical Activity*, 7(27), pp 1-11.
- Tammelin, T. (2005), 'A review of longitudinal studies on youth predictors of adulthood physical activity', *International Journal of Adolescent Medicine and Health*, 17(1), pp 3-12.
- Vaeyens, R., Güllich, A., Warr, C.R. & Philippaerts, R. (2009) 'Talent identification and promotion programmes of Olympic athletes', *Journal of Sports Sciences*, 27(13), pp 1367-1380.

Contact:

kayan.bool@nocnsf.nl